

ПРЕДГОВОР

Учебно-методическото помагало „Корпоративна социална отговорност“ е предназначено за студенти на Университета за национално и световно стопанство, които изучават тази дисциплина. Помагалото покрива и част от утвърдената учебна програма за ОКС „бакалавър“ по политическа икономика на устойчивото развитие и други дисциплини, свързани с тематиката на устойчивото развитие, нисковъглеродната и кръговата икономика.

В структурно отношение в изданието са включени пет елемента: обобщение, основни понятия, тестови въпроси за самопроверка, проблеми за дискусия и отговори:

Обобщение. В тази част се представят структурата на темата според утвърдената учебна програма и накратко самата тема. Това ще подпомогне запознаването на студентите с основните акценти и ще ги ориентира за правилното решаване на тестовите въпроси и проблемите за дискусия.

Основни понятия. Тук са представени основните ключови понятия и техните дефиниции. Чрез тях ще се формират категоричният и понятийният апарат по дисциплината и ще се улесни провеждането на лекционните курсове.

Тестови въпроси за самопроверка. Тази част изисква от студентите да посочат чрез маркиране верния отговор на еднозначно дефинирани затворени въпроси. По всяка част от структурата на отделните теми са предвидени по десет тестови въпроса. Отделните теми съдържат между 40 – 60 тестови въпроса. По този начин се проверява степента на усвояване на основните категории и понятия. Всички тестови въпроси са разделени на две степени на сложност (ниска и по-висока). Тези с по-високата степен на сложност могат да се използват и в магистърското обучение, като се поставя различна тежест на отделните въпроси при провеждането на изпити.

Проблеми за дискусия. Целта тук е да се проверят възможностите на студентите да интерпретират получените знания и да покажат до каква степен владеят учебния материал. Това включва прилагането на критично мислене, представянето на доводи и примери от реалната икономика и излагането на собствено мнение.

Отговори. Последната част дава възможност за самопроверка на правилните отговори на тестовите въпроси и за идентифициране на пропуските в знанията по дисциплината с цел тяхното преодоляване.

Литература. Литературата е разделена на две части, които имат различни цели и следва да се разграничават. След всяка от главите има препоръчана литература. Тя се състои от основна литература на български език и от допълнител-

на литература, съставена от високоиндексирани публикации на английски език. Препоръчаната литература първо, допълва литературата, посочена в учебния план по дисциплината, и, второ, я систематизира по отделните теми за улеснение на студентите. Отделно в края на учебното помагало има раздел *използвана литература*, за да се спазят напълно авторските права и да се посочат всички литературни източници, които са послужили за написване на учебното помагало, вкл. и тези, използвани за формулиране на отделни тестови въпроси.

Учебно-методическото помагало е насочено не само към самопроверка на студентите, но и към преподавателите, водещи упражнения, при подготовката на междинни тестове за текущ контрол или за възлагането на домашни задания.

Помагалото може да се използва и от специалисти от практиката, които се занимават с корпоративна социална отговорност, устойчиво развитие, регулации за опазването на околната среда в бизнеса и държавната администрация.

Авторът изказва благодарност на членовете на академичния състав на катедра „Икономика“ при УНСС за проведените обсъждания и предложения, както и на рецензентите: проф. д.ик.н Румен Гечев от УНСС и проф. д-р Веселин Минчев от ИИИ – БАН.

По тяхно предложение за първи път в практиката на катедра „Икономика“ и като цяло в УНСС при отсъствието на такива изисквания в досегашната дългогодишна практика за разработването на учебни помагала, съдържащи тестови въпроси, **са въведени следните новости:**

1. Разделяне на тестовите въпроси на категории по сложност (лесни и трудни);
2. Приложение с методически указания за разработване на магистърска дипломна работа в областта на корпоративната и социалната отговорност.

Авторът изказва благодарност и на членовете на катедра „Политическа икономика“ при УНСС за разглеждането на учебното помагало като препоръчана литература в курса ОКС „бакалавър“ за специалността „Политическа икономика“ по дисциплината „Политическа икономика на устойчивото развитие“.

I тема

СЪЩНОСТ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ (КСО) (Essence of Sustainable Development and Corporate Social Responsibility (CSR))

Структура на темата

- Същност на устойчивото развитие
- Същност на корпоративната социална отговорност
- Измерения на устойчивото развитие
- Критерии и показатели за устойчиво развитие

Резюме

В продължение на хилядолетия взаимодействието с природата се е разглеждало като източник на общественото богатство – то е имало абсолютен приоритет спрямо състоянието на екологичната система. Но ако до възникването на едрото машинно производство през XIX век конфликтът с природата е бил по-скоро локален и мащабно ограничен, то с динамичното развитие на индустриализацията нещата придобиват други измерения (**Гечев 2011**).

Отправната точка е да се определи какво се нарича устойчиво икономическо развитие. Това се отнася до оптималното ниво на взаимодействие между три системи: биологичната, икономическата и социалната, което се постига „чрез динамичен и адаптивен процес на компромиси“ (**Barbier 1989**). Твърди се, че устойчивото икономическо развитие включва максимизиране на нетните ползи от икономическото развитие, при условие че се поддържат услугите и качеството на природните ресурси във времето (**Pearce et al. 1987**). Според Комисията Брундтланд към ООН устойчивото развитие „трябва да отговаря на нуждите на настоящото поколение, без да се нарушава способността на бъдещите поколения да задоволяват собствените си нужди“. Тя определя и стратегическа програма с икономически характер, според която „устойчивото развитие е процес, при който експлоатацията на ресурсите, посоката на инвестициите, ориентацията на технологичното развитие и институционалните промени са в хармония и

засилват както настоящия, така и бъдещия потенциал за посрещане на човешките нужди и стремежи“ **(Brundtland 1987; Redclift 1991)**.

В този контекст се посочва, че ролята на бизнес сектора е от решаващо значение. В интерес на бизнеса, като част от обществото, е да допринесе за решаването на общите проблеми. Стратегически погледнато, бизнесът може да процъфти само когато общностите и екосистемите, в които работят, са здрави **(Hohnen 2007)**.

Данните сочат, че 90% от най-големите европейски компании сега публикуват значителна информация за техните социални и екологични въздействия, докато над 50% от най-големите фирми в световен мащаб изготвят самостоятелен доклад за КСО под един или друг етикет.

Основните въпроси в основата на КСО не са отскоро, както и самият бизнес, като например за какво е бизнесът и какъв принос има за обществото? Съществуват множество определения за КСО, така че може да се дефинира не като концепция, конструкция или теория, а като област на науката **(Crane et al. 2008)**.

Основната дилема за корпоративната социална отговорност не е дали искаме да принудим или да забраним определени видове корпоративно поведение – например чрез законодателна принуда, а по-скоро дали е социално желателно корпорациите, организирани с цел печалба, да идентифицират и преследват социални цели, които противоречат на предполагаемото желание на акционерите да максимизират печалбата **(Engel 1979)**.

Нивото на социална отговорност на корпорациите се влияе от такива фактори, като финансово състояние на фирмата, състояние на икономиката и ефективно наложени публични разпоредби **(D'Amato et al. 2009)**.

Моделите и предложенията за КСО са дискуссионни. Докато някои автори твърдят, че внедряването на КСО се осъществява чрез постепенни или трансформационни процеси на организационни промени, според други промените идват от радикални трансформационни подходи, в които мениджърите трябва фундаментално да преосмислят своите преобладаващи възгледи за стратегията, технологията и пазарите. Проучванията илюстрират липсата на решение относно интеграцията и развитието на КСО и относно методите, подходящи за културата и стратегията на организацията (корпоративна ДНК). Следователно е ясна необходимостта от изследване на същността на КСО **(Lindgreen and Swaen 2010)**.